

Osjećaj zajedništva i iskustvo socijalnih interakcija kod studenata izabranih studentskih domova u Zagrebu tijekom pandemije koronavirusa

---

Vukorepa, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:373754>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-16**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb](#)
[Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Diplomski rad

OSJEĆAJ ZAJEDNIŠTVA I ISKUSTVO SOCIJALNIH INTERAKCIJA
KOD STUDENATA IZABRANIH STUDENTSKIH DOMOVA U
ZAGREBU TIJEKOM PANDEMIJE KORONAVIRUSA

Studentica: Ivana Vukorepa

Mentorica: doc. dr. sc. Jana Vukić

Zagreb, rujan 2022.

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	1
2. Teorijsko-konceptualni okvir.....	2
3. Studentski domovi u Zagrebu	12
4. Mjere uvedene u studentske domove	13
8. Cilj rada i hipoteze	15
9. Metodologija istraživanja.....	16
9.1. Uzorak	16
9.2. Mjerni instrumenti	18
9.3. Provedba istraživanja.....	18
10. Rezultati istraživanja	19
10.1. Iskustvo zajedništva tijekom pandemije koronavirusa	19
10.2. Socijalne interakcije tijekom pandemije koronavirusa	24
10.3. Percepcija učinkovitosti epidemioloških mjera	27
11. Rasprava	30
12. Zaključak	32
13. Literatura	33
14. Prilozi:	35

1. Uvod

U prosincu 2019. godine u Kineskoj provinciji Hubei zabilježeni su prvi slučajevi zaraze dotad nepoznatim koronavirusom (SARS-CoV-2). Početkom 2020. godine virus se naglo počeo širiti drugim državama i kontinentima, stoga je Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) u ožujku 2020. proglasila stanje pandemije teškog akutnog respiratornog sindroma koronavirus. Kako bi se onemogućilo daljnje širenje pandemije koronavirusa, nacionalne su vlade diljem svijeta uvele karantenu, mjere socijalnog distanciranja i obvezu nošenja maski. Uvedene mjere unijele su brojne promjene u život studenata, od novih oblika organizacije nastave do promjena u društvenom životu kroz zabrane okupljanja i održavanja događaja. Mjere koje ćemo istraživati u ovom radu odnose se na zabranu rada ugostiteljskih objekata, obvezu fizičkog distanciranja, zabranu okupljanja kao i zabranu održavanja događaja koji su se do tada tradicionalno održavali u studentskom domu. S obzirom na strukturu studentskih domova i zajedničke prostorije, stanari se nisu mogli potpuno izolirati jedni od drugih, ali su smanjene socijalne interakcije. Tijekom stanovanja u studentskom domu stečen je dojam da su najveće posljedice uvedenih mjera doživjeli upravo studenti prvih godina fakulteta koji nisu imali mogućnost upoznati nove ljude, povezati se sa sustanarima i formirati društvene mreže u novom okruženju. Na taj im je način onemogućena uključenost u specifičnu atmosferu studiranja i života u studentskom domu. U trenucima kada je zbog šoka svim studentima bilo potrebno zajedništvo i osjećaj solidarnosti, mjerama je preporučeno izbjegavanje socijalnih kontakata.

Postavlja se pitanje kako je smanjenje socijalnih interakcija utjecalo na osjećaj zajedništva među studentima. Ono što studentski dom čini posebnim stambenim prostorom za istraživanje učinaka pandemije činjenica je da su studenti tu u stalnom suživotu s drugim stanarima ili cimerima. Studentski dom ne predstavlja samo stambeni prostor već i skup pojedinaca koji dijele slične vrijednosne stavove i razmišljanja i dio su studentske zajednice. Pod pojmom „studenti“ u ovom se radu misli na mlade u dobi između 19 i 26 godina koji su u periodu od početka ljetnog semestra 2020. godine do kraja ljetnog semestra 2021. godine živjeli u jednom od izabranih studentskih domova u Zagrebu. Istraživanjem smo željeli dobiti uvid u utjecaj pandemijskih okolnosti poput mjera ograničavanja okupljanja i socijalnog distanciranja na iskustvo socijalnih interakcija i osjećaja zajedništva u studentskom domu. Rad je strukturiran u četiri tematske cjeline koje obuhvaćaju: teorijsko-konceptualni okvir,

opis studentskih domova u Zagrebu, opis mjera uvedenih u studentske domove i rezultate provedenog anketnog istraživanja.

2. Teorijsko-konceptualni okvir

Pristup temi u ovom radu obuhvaća teorije kojim se povezuju socijalne interakcije s osjećajem zajedništva unutar studentskog doma. Kako bi se istražila povezanost između učestalosti socijalnih interakcija i osjećaja zajedništva unutar studentskih domova korištene su mikrosociološka teorija interakcijskih ritualnih lanaca i teorija osjećaja zajedništva proučavana u psihologiji. Život u studentskom domu predstavlja poseban oblik stanovanja jer novopridošlim studentima olakšava prilagodbu na studij i omogućuje da rano pronađu fizičko, društveno i akademsko utočište tijekom prijelaza na fakultet. (Tinto, 1993. prema Berger, 1997.) Čaldarović je u svojoj knjizi iz 1978. godine naveo neke od pozitivnih karakteristika života u studentskom domu: veća sloboda, mogućnost samostalnijeg organiziranja života, mogućnost lakšeg i intenzivnijeg sklapanja prijateljskih veza, uključenost u specifičnu "domsku atmosferu", uključivanje u raznolike grupne aktivnosti te relativna sloboda od roditeljskog autoriteta. Socijalne interakcije studentima omogućuju da postanu dio zajednice studentskog doma.

Pitanjem socijalnih interakcija unutar zajednice bavili su se brojni autori, a one su podijeljene na dvije kategorije: aktivnu i pasivnu. Pasivna interakcija odnosi se na „nenamjerne susrete“ kao što su pozdravi, kontakt očima, rukovanje ili razgovor u hodniku. Ovaj oblik komunikacije može povećati društvenu podršku i osjećaj sigurnosti u grupi (Felbinger & Jonuschat, 2006). S druge strane, aktivna interakcija odnosi se na namjerne susrete i može biti formalna ili neformalna. Neformalna interakcija obuhvaća sve interakcije vezane uz osobne odnose u određenoj skupini, kao što su igranje igrice i kava s prijateljima. Formalna interakcija povezana je s organizacijskim upravljanjem, kao što su specifični događaji ili sastanci koje održavaju različite organizacije (Bouma i sur., 2007. prema Rahimi, 2015). Neki od faktora koji su najodgovorniji za održavanje razvoja socijalne interakcije su: blizina, interesi, obiteljsko porijeklo i arhitektura (Marmaros i Sacerdote, 2006.). Stalnim socijalnim interakcijama među studentima razvija se emocionalna povezanost, a što je iskustvo socijalnih interakcija među studentima pozitivnije, to je povezanost veća (McMillan i Chavis, 1986).

Case (1981) u svom se radu „Dormitory architecture influences“ bavio utjecajem arhitekture na socijalne interakcije unutar domova. Smatrao je da pozicija vrata, sadržaj u domu i sveukupni dizajn prostora utječu na društvene veze jer veći broj nenamjernih susreta povećava šansu za upoznavanjem i povezivanjem kroz koncept dijeljenih prostora. Sami susreti nisu dovoljni kako bi se odnos održao, već su potrebna i kompatibilnost i društvena sličnost studenata.

Rahimi (2015) u svom radu „Interaction in student residence halls: an architectural perspective“ navodi brojne prednosti koje donose socijalne interakcije u studentskim domovima. Nekoliko studija sugerira da stalna i pozitivna socijalna interakcija vodi do dugotrajnih odnosa među studentima, što nadalje utječe na njihovu budućnost. Društvena interakcija također pridonosi integraciji manjina. Pružanje studentskog smještaja u kojem studenti različitog porijekla mogu lako komunicirati jedni s drugima pomaže sveučilištima da bolje integriraju manjine u svoje sustave. Osim toga, opsežna literatura koju Rahimi (2015) navodi u svom radu sugerira da je učenje u raznolikoj zajednici važan čimbenik i za studente i za tržište rada. Studenti okruženi drugim studentima koji imaju pozitivne radne navike ostvaruju veću obrazovnu učinkovitost. Prema Kuhu (2001: 36) „Blizina je ključni čimbenik za približavanje učenika školskim vrijednostima.“ Gary R. Pike 2002. godine proveo je istraživanje u Maleziji na uzorku od 502 studenta koji su tada prvi put upisali fakultet. Rezultatima istraživanja dokazano je da je život na kampusu izravno povezan sa znatno višim razinama otvorenosti prema različitostima nego život izvan kampusa. Studenti kroz društvene interakcije, osim što razvijaju osjećaj zajedništva, stvaraju lokalne zajednice. To im pomaže da se bolje nose s novim okruženjem i uspiju u obrazovanju. Nasuprot tomu, neuspjeh u izgradnji osjećaja zajedništva može dovesti do nedostatka motivacije i otuđenja te povećane stope napuštanja fakulteta (Tinto, 1988. prema Rahimi, 2015). Pozitivna socijalna interakcija pomaže studentima da razviju svijest o svojim kolegama studentima koji žive u blizini i posljedično im pomaže u formiranju društvenih mreža uz promicanje društvenog kapitala (Pretty & Ward, 2001. prema Rahimi, 2015).

Pandemija koronavirusa uzrokovala je promjene u klasičnim interakcijama, a najveće posljedice takvih promjena doživjeli su studenti prve godine fakulteta. Agencija za znanost i visoko obrazovanje¹ provela je istraživanje o učincima pandemije bolesti COVID-19 na iskustvo studiranja u akademskoj godini 2020/2021. Prema rezultatima istraživanja

---

¹ Studenti i pandemija: Kako smo (pre)živjeli?, https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Studenti_i_pandemija_-_Kako_smo_pre%C5%BEivjeli_lektorirano.pdf, pristupljeno 25. 8. 2022.

provedenog na 4273 ispitanika većina studenata navela je da nisu bili u prilici upoznavati nove ljude u jednakoj mjeri kao prije pandemije, dok su postojeće odnose održavali pomoću društvenih mreža i komunikacijskih platformi. Više od polovine studenata prve godine odgovorilo je da su se zbog pandemije slabije povezali s kolegama sa studija te da nisu u potpunosti doživjeli iskustvo studiranja. Nadalje, ograničavanje društvenog života nepovoljno se odrazilo na motiviranost studenata za učenje i izvršavanje studentskih obveza.

Kako bismo objasnili promjene u socijalnim interakcijama, koristit ćemo se mikrosociološkim pojmom interakcijskih ritualnih lanaca. Prema mikrosociološkoj teoriji Randalla Collinsa makrostrukture ili događaji mogu biti objašnjeni skupom mikro događaja. (Collins, 1981). Prema tome, društvene promjene čiji uzrok pronalazimo u pandemiji koronavirusa posljedica su velikog broja promjena u mikroponašanju pojedinaca. Prema Collinsu (2020) jedini razlog zašto postoji kontinuirana društvena stvarnost je taj što mnogi pojedinci ponavljaju svoje mikroponašanje. Takvim ponovljenim, stereotipnim socijalnim akcijama se grade emocije i stvara osjećaj društvenog članstva. Tijekom pandemije koronavirusa u studentski dom su, kao i drugdje, uvedene brojne mjere koje su ograničile druženja i time direktno utjecale na interakcijske ritualne lance. Prema Durkheimu (2008) rituali se moraju odvijati neprestano kako bi se ovi interakcijski lanci održali. Collins (2020) u svom radu navodi da je jedan od elemenata bitnih za održavanje interakcijskih ritualnih lanaca fizička prisutnost jer se time olakšava zajednički fokus pozornosti i stvaranje zajedničkog raspoloženja. Kada osoba vidi lice, oči i orijentaciju tijela onog drugog, zna na što obraćati pozornost. Slično tome, govor tijela, ton i visina glasa omogućuju doživljaj emocija druge osobe. Mjere protiv koronavirusa s ciljem socijalnog distanciranja slabe elemente interakcijskog rituala, jer ograničavaju uobičajenu interakciju „licem u lice“ obaveznim nošenjem maski i društvenim distanciranjem. S druge strane, klasične su interakcije tijekom pandemije zamijenjene virtualnom komunikacijom koja se koristila za rad, školovanje i društvena okupljanja (Collins, 2020).

Postoji niz čimbenika i varijabli koje u ritualu rezultiraju solidarnošću i mogu biti analizirani u svakom socijalnom susretu. Collins (2004) navodi više elemenata potrebnih za ostvarivanje interakcijskih rituala. Kao prvi element navodi zajedničku prisutnost. Tako se ostvaruje mogućnost da utječu jedni na druge svojom tjelesnom prisutnošću. Osim toga potreban je i zajednički fokus pažnje, kada je pažnja usmjerena na istu stvar, među pojedincima se stvara osjećaj intersubjektivnosti i mogućnost zajedničkog djelovanja – geste ili kretanje u istom smjeru. Ostvarivanjem prethodno navedenoga dolazi do intenzivnijeg

proživljavanja zajedničkih emocija, pri čemu pojedinci osjećaju istu emociju, bilo da se radi o uzbuđenju, radosti, strahu, tuzi ili nekoj drugoj emociji. Međusobnim nadopunjavanjem prethodno navedenih elemenata može se dosegnuti visoki stupanj međusobne usredotočenosti i emocionalno dijeljene pozornosti. Sastojci za ključ uspješnog interakcijskog rituala su zajednički fokus pozornosti i zajedničke emocije. To je ono što čini ili prekida interakciju. Ako se oni mogu održavati kroz procese povratne sprege dovoljno dugo da prijeđu prag ritmičke koordinacije, ritual će biti uspješan, a sudionici će doživjeti socijalnu solidarnost i osjećaj moralne pravičnosti (Collins, 2020). Nakon uspješnog interakcijskog rituala sudionici se osjećaju uzbuđeno i javlja se emocionalna energija specifična za svaku grupu. Jedan je od ishoda rituala socijalna solidarnost, odnosno pojedinci se osjećaju kao dio grupe i prepoznaju druge kao članove.

U svakodnevnom životu solidarnost je generirana interakcijom „licem u lice”. Pojava pandemije COVID-19 i uvođenje mjera koje se temelje na socijalnom distanciranju uzrokovale su promjene u klasičnim interakcijama i drugačiju vrstu solidarnosti. Collins na pandemiju COVID-19 gleda kao na prirodni eksperiment jer je zabranila određene vrste interakcijskih rituala na koje su ljudi navikli, osobito vjerske skupove i njihove svjetovne ekvivalente kao što su politička okupljanja, sport i zabava. S obzirom na to da je jedan od ishoda rituala socijalna solidarnost, postavlja se pitanje kako je ograničavanje interakcijskih rituala utjecalo na osjećaj zajedništva kod studenata.

Prema Astinu (1985) zajednicu čine studenti sa zajedničkim osjećajem smisla, oko čega se dalje razvija grupni identitet, kohezivnost i jedinstvenost (Berger, 1997). Dojam da su članovi zajednice važni jedni drugima kao i zajedničko vjerovanje u to da će njihove potrebe biti zadovoljene kroz međusobnu povezanost dovode do stvaranja osjećaja zajedništva kod studenata. To im nadalje pomaže kako bi se mogli nositi s novim okruženjem i uspjeti u obrazovanju (McMillan, 1976). Među nekoliko teorijskih modela razvijenih za opisivanje osjećaja zajedništva, teorija McMillana i Chavisa (1986) daleko je najutjecajnija i predstavlja polaznu točku za većinu novijih istraživanja u ovom području (Flaherty et. al, 2014). McMillan i Chavis su 1986. godine na jugoistoku SAD-a proveli istraživanje o osjećaju zajedništva u studentskom domu te su ga podijelili na četiri elementa: članstvo, utjecaj, ispunjavanje potreba i emocionalna povezanost (McMillan i Chavis, 1986).

Članstvo čini osjećaj da je netko uložio dio sebe kako bi postao član zajednice, stoga ima pravo pripadati zajednici. U studentskom domu svatko od studenata trebao je uložiti trud tijekom studiranja kako bi ostvario pravo na subvencionirano stanovanje unutar nekog od

studentskih domova. Shodno tome, članstvo ima i određene granice koje članovima pružaju emocionalnu sigurnost potrebnu za izlaganje potreba i osjećaja te za razvoj intimnosti. Autori ističu ulogu identifikacije s grupom, koja je vidljiva iz izjava: „To je moja grupa“, „Ja sam dio grupe.“ (McMillan i Chavis, 1986).

Drugi bitan element osjećaja zajedništva je utjecaj. Članove više privlači zajednica u kojoj se osjećaju utjecajnim (McMillan i Chavis, 1986). Zajednica utječe na svoje članove putem normi, a zauzvrat pojedinačni članovi zajednice utječu na svoju zajednicu (Berger, 1997). Kohezivnost ovisi o sposobnosti grupe da utječe na svoje članove (Kelley & Volkart, 1952. prema McMillan i Chavis, 1986). Postoji značajna pozitivna povezanost između kohezivnosti i utjecaja zajednice na njezine članove da se prilagode.

Treća komponenta definicije osjećaja zajedništva je integracija i ispunjenje potreba što je, prevedeno u uobičajenije termine, potkrepljenje. Povezanost pojedinca i grupe mora biti nagrađujuća za članove (McMillan i Chavis, 1986). Nužna je dobra usklađenost između potreba pojedinaca i zajednice, tako su individualne i kolektivne potrebe zadovoljene (McMillan, 1976). U studentskim domovima studenti zadovoljavaju potrebu za stanovanjem i integriraju se u studentske zajednice.

Emocionalna povezanost djelomično se temelji na zajedničkoj povijesti. Nije nužno da su članovi grupe sudjelovali u povijesti da bi je podijelili, ali se moraju identificirati s njom. Interakcije članova u zajedničkim događajima i specifični atributi događaja mogu olakšati ili spriječiti snagu zajednice (McMillan i Chavis, 1986). Studenti koji više godina žive u istom studentskom domu, pa čak i na istom katu, ostvaruju prijateljstva s drugim stanarima i tako stvaraju zajedničke uspomene.

Značajke koje McMillan i Chavis (1986) navode u svom radu „Sense of Community: A Definition and Theory“ važne su za stvaranje zajedničke emocionalne povezanosti:

1. Hipoteza kontakta: Što više ljudi komunicira, veća je vjerojatnost da će se zbližiti.
2. Kvaliteta interakcije: Što su iskustvo i odnosi pozitivniji, to je povezanost veća. Uspjeh omogućuje koheziju.
3. Zatvaranje događaja: Ako je interakcija dvosmislena i zadaci zajednice ostaju neriješeni, kohezivnost grupe bit će inhibirana.
4. Hipoteza o zajedničkom valentnom događaju: Što je zajednički događaj važniji za one koji su uključeni, to je veza zajednice veća. Na primjer, čini se da postoji ogromna povezanost među ljudima koji zajedno proživljavaju krizu.

5. Ulaganje: Ova značajka pridonosi više od pukog održavanja granica i kognitivne disonance. Investicija određuje važnost povijesti i trenutnog statusa zajednice za člana. Na primjer, vlasnici kuća koji su uložili novac i vrijeme u svoj dio susjedstva vjerojatnije će osjetiti utjecaj životnih događaja te zajednice.
6. Učinak časti i poniženja na članove zajednice: Nagrada ili poniženje u prisutnosti zajednice ima značajan utjecaj na privlačnost (ili nepovoljnost) zajednice za osobu.
7. Duhovna veza: Ovo je prisutno do neke mjere u svim zajednicama. Često je duhovna povezanost iskustva zajednice primarna svrha religijskih i kvazireligijskih zajednica i kultova.

Indeks osjećaja zajedništva (SCI-1) mjera je koja se najčešće koristi u društvenim znanostima za mjerenje osjećaja zajedništva. SCI je korišten u brojnim studijama unutar različitih kultura u Sjevernoj i Južnoj Americi, Aziji, na Bliskom istoku kao i u različitim kontekstima (npr. urbani, ruralni, plemenski, radna mjesta, škole, sveučilišta, rekreacijski klubovi, internetske zajednice i drugo). SCI se temelji na teoriji o tome da je osjećaj zajednice percepcija s afektivnom komponentom koju su predstavili McMillan i Chavis (1986).²

Prethodno provedene studije potvrdile su Index osjećaja zajedništva pokazujući da je bio snažan prediktor ponašanja (kao što je sudjelovanje u dobrovoljnim udrugama) i društvenih ishoda. Međutim, neke prethodne studije pokazale su da je pouzdanost četiri subskale nedosljedna i ponekad niska. Indeks osjećaja zajedništva ima skup odgovora točno – netočno i podijeljen je u 3 subskale. Otkako je razvijena izvorna teorija, došlo je do napretka u razumijevanju osjećaja zajedništva. Česte promjene varijabli i mogućih odgovora u indeksu koje su napravili istraživači učinile su usporedivost među rezultatima gotovo nemogućom. Godine 2005. *Community Science* razvio je revidiranu verziju SCI-1 pod nazivom SCI-2 kako bi poboljšali psihometrijska svojstva indeksa osjećaja zajedništva i učinili napredak u proučavanju osjećaja zajedništva. Indeks sada uključuje 24 čestice koje pokrivaju sve attribute osjećaja zajedništva temeljene na izvornoj teoriji, naknadnim istraživanjima i drugim dostignućima na tom području.³ Stoga je u ovom radu također korištena revidirana verzija upitnika kako bi se što bolje ispitao osjećaj zajedništva kod studenata.

Jedno od rijetkih istraživanja koje se bavilo osjećajem zajedništva u stambenom prostoru istraživanje je koje su autori Rosenblatt, T., Cheshire, L., & Lawrence, G. provodili

---

² About the SCI: What is The Sense of Community Index?, <https://senseofcommunity.com/soc-index/>, pristupljeno 4. 8. 2022.

³ About the SCI: What is The Sense of Community Index?, <https://senseofcommunity.com/soc-index/>, pristupljeno 4. 8. 2022.

2009. godine u stambenoj zajednici. Rezultati pokazuju da stanovnici stambene zajednice identificiraju snažan osjećaj zajedništva koji postoji u naselju, no s druge strane stvarne razine društvene interakcije između susjeda općenito su niske. Iako je približno polovica ispitanih stanovnika bila uključena u interakciju zajednice, ostatak nije bio uključen i općenito nije bio zainteresiran da to postane. Međutim, to nije umanjilo snažan osjećaj zajedništva koji je prijavila većina stanovnika.

Istraživanje J. A. Morrowa iz 2020. godine bavi se analizom odnosa u susjedstvu tijekom pandemije koronavirusa. Autorica koristi pojam negativne solidarnosti koji se prvi put spominje u knjizi *Ljudi u mračnim vremenima* Hannah Arndt iz 1968. godine. Negativna solidarnost pojavljuje se u vremenu kada su ljudi sami zajedno, odnosno kada su prisiljeni živjeti u izolaciji. Takva solidarnost može izazvati dvije reakcije. Prva je usamljeno društvo koje je definirano „međusobnom mržnjom i univerzalnom razdraženošću svih protiv svih“. Druga je reakcija više moguća, a završava onim što Arendt naziva „uzajamno razumijevanje i uzajamno samorazjašnjenje“. Ovakva reakcija moguća je samo ako ljudi prihvate „sadašnju stvarnost“. Dakle, prihvaćanjem zajedničkog stanja ljudi će osjetiti smirenost i radost u onome što ona naziva susjedstvom.

Prema Ardent uzajamnost se povećava na daljinu, odnosno djelovanje pojedinca mora započeti s prepoznavanjem da su osjećaj zajedništva ili društvene pripadnosti „osjećaj zajednički svima“. Na taj je način moguće pronaći susjedstvo i uspostaviti interesnu zajednicu s onima koji su još izolirani (Morrow, 2020). Kao primjer za to u praksi istaknula je medijske kampanje koje su isticale odgovornost prema drugima.

Morrow (2020) kao primjer uzima Italiju koja je bila prva europska zemlja s masovnim prijenosom pandemije COVID-19 u zajednici. Za mnoge Talijane nametanje strogih mjera socijalnog distanciranja značilo je napuštanje fizičke društvenosti. Ipak, većina ljudi je shvatila da je u vrijeme pandemije COVID-19 ono čega bi se odrekli može povećati prihvaćanjem osjećaja dužnosti, stoga su prihvatili tešku stvarnost situacije pronalazeći susjedstvo kod kuće. U prvim danima karantene u Italiji društvene mreže promovirale su videozapise i memeove koji su dokumentirali život u novim okolnostima. U jednom od prvih videa koji je postao viralan susjedi su pjevali i plesali na balkonima. Bili su to ljudi koji su prije živjeli paralelne živote i vjerojatno nikada nisu učinili ništa više od razmjene ljubaznosti. Ipak, pronašli su zajednički cilj i poniženi nesebičnošću drugih većina ljudi prigrlila je ideju da je, barem na neko vrijeme, udaljenost nova snaga (Urietti, 2020. prema Morrow, 2020). Izolirani kod kuće, ljudi nisu tražili ponovno otvaranje kafića ili pravo na druženje na javnim

mjestima. Pretpostavka je uvijek bila da zajedništvo ne može postojati na daljinu. Ipak, kulturološki odgovori na karantene zbog virusa COVID-19 u Italiji, Austriji i Njemačkoj pokazuju da je moguće da izolirani ljudi refleksno postanu svjesni međusobne ovisnosti (Morrow, 2020).

Kao još jedan primjer autor uzima Njemačku i korištenje društvenih mreža u svrhu stvaranja osjećaja solidarnosti kroz šale koje su svima u toj situaciji bile bliske. U Austriji i Njemačkoj koristi se riječ *Gemütlichkeit* za opisivanje osjećaja dobrog raspoloženja. Po definiciji to može biti i društveno distancirana atmosfera topline, udobnosti i druželjivosti. Pojava *Gemütlichkeit*a tijekom karantene potvrđuje da društveni osjećaji mogu postojati bez bliskosti (Morrow, 2020).

Solidarnost može svakodnevne interakcije učiniti manje banalnima i značajnijima, ali ona mora biti više od osjećaja među članovima intimnog društvenog kruga. Jednostavno rečeno, mora postojati i osjećaj zajedničke svrhe u cijeloj zajednici. Sposobnost članova zajednice da pronađu socijalno partnerstvo i dobro raspoloženje dokazala je da susjedstvo u međuvremenu može prevladati socijalnu distancu (Morrow, 2020).

Collins je 2020. godine istraživao utjecaj socijalnog distanciranja na solidarnost te je pritom koristio tri oblika podataka: vlastito opažanje ljudi u interakciji, uglavnom na javnim ulicama, osobne intervju i novinska izvješća. Vlastitim opažanjem potvrdio je teoriju solidarnosti Georga Simmela prema kojoj u grupi koja je šokirana vanjskim neprijateljem (npr. prirodnom katastrofom) solidarnost raste. Međutim, ističe da povećana solidarnost ima određeni vremenski obrazac i da s vremenom opada. Tijekom pandemije društveni znak pridruživanja naporima protiv pandemije bilo je nošenje maske i pridržavanje socijalne distance. Ono što Collins tada pretpostavlja je da to neće trajati duže od tri mjeseca. Vremenski obrazac potvrđen je nakon što je dio ljudi samo mjesec dana od početka mjera iz prkosa prestao nositi maske. Mladi su tada već velikim dijelom ignorirali socijalno distanciranje, a znakovi solidarnosti među mladima u uobičajenom javnom uličnom ponašanju bili su niski. Ne nošenje maski na prosvjedima koji su tada u Americi održavani u ime pokreta *Black Lives Matter* pokazali su da grupe koje žele visoku durkheimovsku solidarnost odbijaju ograničenja interakcijskih rituala. U skladu s teorijom interakcijskih rituala oni smatraju moralnost onoga što demonstriraju svojim ritualom višom od bilo koje druge tvrdnje. Nakon nekog vremena nošenje maske postaje dio rutine i prestaje biti povezano s ritualnom solidarnošću (Casell, 2020). Jednak primjer solidarnosti na početku pandemije bio je vidljiv i u Hrvatskoj: pljeskalo se s prozora za liječnike i sve radnike u zdravstvu.

Solidarnost je poticana i medijskim kampanjama za cijepljenje, u te svrhe korišten je slogan: „Misli na druge – cijepi se!“ koji se naslanjao na zajedničku kampanju Europske unije pod sloganom „Zajedno kroz krizu“⁴.

U ovom radu željeli smo istražiti u kojoj su mjeri studenti uvedene epidemiološke mjere smatrali učinkovitima, odnosno jesu li ih počeli ignorirati onako kako je Collins u svom radu pretpostavio da će se dogoditi nakon tri mjeseca. Bitno je uzeti u obzir da je solidarnost poticana duže od onoga što je Collins očekivao jer su vlade fokusirale svoje politike na medijske kampanje kojim su ljudi poticani da ostanu kod kuće, smanje socijalne interakcije i da se cijepe.

Preventivno ponašanje pojedinaca u toj situaciji može biti objašnjeno modelom zdravstvenih uvjerenja koji su 1950. godine razvili socijalni psiholozi. Prema tom modelu preventivno ponašanje pojedinaca ovisi o tome kako pojedinci percipiraju prijetnju vlastitom zdravlju (podložnost i težina bolesti) te smatraju li da će određena preventivna ponašanja biti učinkovita (percipirane koristi od promjene ponašanja) (Tang i Wong, 2004. prema Bagić i Šuljok, 2021).

S druge strane, socijalni epidemiolozi ističu važnost socijalnog konteksta, odnosno sociostrukturnih čimbenika koji utječu na preventivno zdravstveno ponašanje pojedinca. U tom smislu pojedinci koji žele „poboljšati“ zdravstveno ponašanje, unatoč vlastitoj percepciji, teško to mogu postići u nepovoljnim socijalnim uvjetima (Honjo, 2004. prema Bagić i Šuljok, 2021). Čaldarović u svom radu „Socijalna teorija i rizici“ (1994) također ukazuje na to da to kako će pojedinci interpretirati rizik ovisi o socijalnom kontekstu, konkretnim situacijama uokvirivanja rizika te o vrijednostima i interesima pojedinih društvenih skupina. Svaki rizik ujedno je i društveni konstrukt jer se percepcija rizika oblikuje kroz razne društvene strukture, a ne smije se zanemariti ni subjektivan pristup riziku koji oblikuje pojedinac. Subjektivni pristup riziku podrazumijeva da pojedinac na rizik gleda kroz vlastita vjerovanja, stavove, osjećaje, neposrednu okolinu, koristi/štete itd. (Bagić i Šuljok, 2021). S obzirom na to da nisu smatrani ugroženom skupinom te da su nedaleko od studentskog doma održavana masovna okupljanja bez obzira na mjere zabrane okupljanja, potrebno je uzeti u obzir okolnosti u kojima su studenti percipirali epidemiološke mjere.

---

⁴ Informativno-edukativna kampanja „Misli na druge – cijepi se!“, https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/12/HZJZ_O_-kampanji.pdf, pristupljeno 15. 8. 2022.

(...) da bismo razumjeli kako ljudi reagiraju na rizike te zašto (ne)usvajaju predložena protektivna ponašanja, jednako su važni socijalni, kulturni i kontekstualni čimbenici i percepcija rizika kao i objektivni zdravstveni rizici (Bagić i Šuljok, 2021: 122).

Kako navode Bagić i Šuljok (2021) prema prethodnim istraživanjima (Bish i Michie, 2010) žene će prije prihvatiti zdravstvene mjere kao što su pranje ruku i izbjegavanje dodirivanja kontaminiranih površina zbog toga što situacije percipiraju opasnijima i samim su time manje sklone rizičnim ponašanjima naspram muškaraca.

Tang i Wong 2004. godine istraživali su čimbenike koji utječu na nošenje maski za lice kako bi se spriječilo širenje SARS-a među odraslim građanima u Hong Kongu. Prema rezultatima pojedinci koji će vjerojatnije prakticirati predložena preventivna ponašanja su žene, visoko obrazovani i imućniji pojedinci. Rezultati drugog istraživanja koje su 2003. godine proveli Lau i suradnici na građanima Hong Konga pokazali su da su žene i starije osobe sklonije primjenjivati preventivne mjere. Kao prediktori preventivnih mjera (nošenja maske i pranja ruku) navedeni su percipirana učinkovitost preventivne mjere, percipirana ozbiljnost problema u zajednici, percipirana osjetljivost itd.

Prema istraživanju koje su Bagić i Šuljok proveli 2021. godine također je potvrđeno da žene imaju tendenciju situaciju češće percipirati kao iznimno opasnu, u odnosu na muškarce koji tendiraju situaciju percipirati manje opasnom ili posve bezopasnom. Razlika s obzirom na spol vidljiva je u povjerenju prema mjeranim institucijama i sustavima. Žene više vjeruju zdravstvenom sustavu i Nacionalnom stožeru civilne zaštite i sklonije su pridržavanju mjera zaštite.

S druge strane, istraživanje provedeno u Australiji 2008. godine tijekom pandemije gripe pokazalo je da najviše razine percepcije prijetnje imaju stariji ljudi, oni s dobrim ili lošim zdravstvenim statusom, bez formalnih kvalifikacija, s niskim prihodima kućanstva i oni koji žive u ruralnim područjima. Nisu primijećene razlike u percepciji prijetnje između muškaraca i žena, odnosno između onih osoba sa ili bez djece (Barr et al. 2008).

S obzirom na to da dosadašnja istraživanja pokazuju da je spol jedan od važnih prediktora percepcije rizika i protektivnog ponašanja, u ovom će se radu ispitivati povezanost percepcije učinkovitosti epidemioloških mjera i spola ispitanika.

3. Studentski domovi u Zagrebu

U ovom radu fokusirat ćemo se na nekoliko izabranih studentskih domova Studentskog centra u Zagrebu, a to su SD „Stjepan Radić“, SD „Cvjetno naselje“, SD „Dr. Ante Starčević“ i SD „Laščina“. U navedenim studentskim domovima smješteno je 6934 studenata.⁵ Navedeni se domovi razlikuju po smještajnom kapacitetu, veličini i rasporedu paviljona, principu dijeljenja kupaonica i kuhinja i količini sadržaja ponuđenih studentima na korištenje.

Studentski dom „Stjepan Radić“ ima najveći smještajni kapacitet. Sastoji se od 12 paviljona, a većina stanara dijeli kupaonicu i kuhinju s cijelim katom. Kuhinja se koristi samo za pripremu jednostavnih namirnica, a češće za druženje. Unutar studentskog doma „Stjepan Radić“ studenti imaju na raspolaganju brojna mjesta za susrete i druženja, a neka od njih su učionice, restorani studentske prehrane, pizzerija, slastičarnica, fitness centar, plesna dvorana, kino dvorana i nogometno igralište. Paviljoni su raspoređeni kružno, dok se u sredini nalazi prostor s klupicama namijenjen za druženja na otvorenom. Na vanjskom se prostoru organiziraju brojni događaji, najpoznatiji takav događaj su „Radićevi dani“. Radi se o tradicionalnom trodnevnom događaju tijekom kojeg Domski odbor Studentskog doma „Stjepan Radić“ organizira brojna događanja, igre i glazbeni program. Unutar doma organizira se još i „Noć save“ kao i turniri u nogometu i uličnoj košarci. Student iz studentskog doma Stjepan Radić akademske godine 2020/2021. opisivao je život u domu:

U vrijeme studentskih dana upoznaješ poznanike, prijatelje i ljubavi upravo zbog socijalizacije i tog zajedničkog života. I sam sam stvorio ovdje neka prijateljstva koja znam da će biti zauvijek, a sve je zaslugom upravo nekih ključnih lokacija u domu. Radi se o čajnim kuhinjama na primjer, koja su predviđena za pripreme obroka, ali i za neka neformalna druženja gdje se nerijetko skupi veći broj studenata i njihovih gostiju. Sva se poznanstva većinom sklapaju tu ili na primjer na balkonima, prostorima oko paviljona.⁶

Studentski dom „Cvjetno naselje“ ima kapacitet za 1812 studenata te slovi za tihi i mirni dom⁷. Razlikuje se od "Save" jer studenti kupaonicu i kuhinju dijele s još jednom

---

⁵ Odluka o iznosu subvencije i kvoti za subvencioniranje, http://www.sczg.unizg.hr/media/uploads/smjestaj/2022/Kvota%20za%20subvencionirano%20stanovanje%20MZO%2022_23.pdf, pristupljeno 10. 7. 2022.

⁶ U domu prije i za vrijeme pandemije: „Korona-brucoši nikad neće znati što je PRAVI studentski život“, <https://mojefaks.dnevnik.hr/clanak/rubrika/nakon-predavanja/zivot-u-domu-prije-i-za-vrijeme-korone-korona-brucosi-nikad-nece-znati-sto-je-pravi-studentski-zivot---670517.html>, pristupljeno 10. 7. 2022.

⁷ Marasović, A. (4. 7. 2016), FOTO: Biram SD Cvjetno naselje!, <https://studentski.hr/fotogalerije/studentski-zivot/foto-biram-sd-cvjetno-naselje>, pristupljeno 10. 7. 2022.

sobom, a ne s cijelim katom. Popratni sadržaji koji se studentima nude su fitness centar, kongresna dvorana, učionice i restorani sa studentskom prehranom.

Studentski dom „Dr. Ante Starčević“ čine tri paviljona za 1237 studenta.⁸ Svaki kat dijeli učionicu, praonicu rublja i čajnu kuhinju. Paviljoni su okruženi zelenilom i klupama, a studenti mogu koristiti teretanu, stol za stolni tenis i tulumaru. Šara je jedini dom od navedenih koji nema restoran sa studentskom prehranom. U krugu doma tradicionalno se održava studentski party „Šarijada“ odnosno dan Studentskog doma „Dr. Ante Starčević“.

Studentski dom „Laščina“ ima smještajni kapacitet za 482 studenta⁹. Jedini je to dom koji se nalazi na brdu, a od sadržaja ima tulumaru, dvoranu za treninge, košarkaški teren, restoran sa studentskom prehranom i zajedničku učionicu.

4. Mjere uvedene u studentske domove

Studentski Centar u Zagrebu radi zaštite zdravlja studenata donio je mjere u studentskim domovima koje su se sastojale od zabrane posjeta, zabrane okupljanja, poštivanje i držanje distance. U ožujku 2020. u gotovo svim studentskim domovima u Zagrebu uvedena je zabrana posjeta gostima, kontrola je provođena provjerom iksica i ključeva na ulazu u domove. Zabrane okupljanja sastojale su se od zabrana održavanja zabava, proslava i sličnog u zatvorenim i otvorenim prostorima studentskih domova. Preporuka je da u sobama ne bude smješteno više od troje studenata, ako je to moguće s obzirom na raspored soba. Također je bio zabranjen ulazak u sobu studentima iz drugih soba.

Boravak u zajedničkim prostorijama kao što su blagovaonice, toaleti, učionice i sportska igrališta bio je dozvoljen samo uz preporučeni razmak od 1,5 – 2 metra, ovisno o tome radi li se o studentima iz iste sobe ili iz više soba. S obzirom na to da čajne kuhinje kao i učionice prostorno nisu bile prilagođene za takav razmak, najčešće su zaštitari zahtijevali da se u kuhinji zadržava samo jedna osoba, ako kuha. U cilju izbjegavanja grupiranja kontrolirano je zadržavanje u zajedničkim prostorijama, hodnicima, stubištima kao i na balkonima. Osim toga, bilo je uvedeno obavezno nošenje maske u svim zajedničkim prostorijama, osim toaleta i blagovaonica.¹⁰

---

⁸ SN „Dr. Ante Starčević“, <http://dev.sczg.hr/smjestaj/domovi/dr-ante-starcevic/>, pristupljeno 10. 7. 2022.

⁹ SD „Laščina“, <http://www.sczg.unizg.hr/smjestaj/domovi/lascina/>, pristupljeno 10. 7. 2022.

¹⁰ Upute za rad studentskih domova, <https://www.koronavirus.hr/sto-moram-znati/o-skolovanju/upute-za-rad-studentskih-domova/799>, pristupljeno 12. 8. 2022.

Svaki dolazak u dom nakon dužeg perioda zahtijevao je prethodno javljanje u upravu kako bi se popunili formulari s informacijama o tome jesu li studenti u prethodnom periodu boravili u nekoj drugoj državi te imaju li neke od simptoma zaraze. Većina epidemioloških mjera bila je na snazi do kraja zimskog semestra akademske godine 2021/2022. nakon čega je krenulo postupno popuštanje mjera.

Uvedene epidemiološke mjere opisao je jedan od studenata Studentskog doma Stjepan Radić:

Već duže vrijeme otkako su protuepidemiološke mjere na snazi zabranjuju se okupljanja studenata na svim domskim površinama. U hladnijim danima centar okupljanja bile su čajne kuhinje ili za one malo hrabrije otvoreni domski prostori poput domskih balkona ili vanjskih površina, popularno nazivanih „krugova“. Bilo kakav pokušaj okupljanja u studentskom domu bio bi u vrlo kratkom roku ugašen od strane nadležnih. Propisima se zabranjivalo okupljanje više od dvije osobe u zatvorenim prostorima poput čajnih kuhinja, a sve vrste okupljanja tretirane su potencijalno opasnim za širenje zaraze te kao takve strogo zabranjene.¹¹

Bez obzira na epidemiološke mjere u vrijeme pandemije COVID-19, u blizini Studentskog doma „Stjepan Radić“ održavala su se masovna okupljanja studenata, o čemu se pisalo u brojnim novinskim člancima.¹² Postavlja se pitanje kako su studenti percipirali uvedene epidemiološke mjere.

---

¹¹ „U domu prije i za vrijeme pandemije: Korona-brucoši nikad neće znati šta je pravi studentski život“, <https://mojfacts.dnevnik.hr/clanak/rubrika/nakon-predavanja/zivot-u-domu-prije-i-za-vrijeme-korone-korona-brucosi-nikad-nevere-znati-sto-je-pravi-studentski-zivot---670517.html>, pristupljeno 12. 8. 2022.

¹² „Sinoć novo okupljanje kod studentskog doma u Zagrebu, policija intervenirala“, <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/sinoc-novo-okupljanje-kod-studentskog-doma-u-zagrebu-policija-intervenirala-483508>, pristupljeno 12. 8. 2022.

„Nastavila se okupljanja studenata na Savi i Jarunu: 'Na kratko imam osjećaj da je sve normalno'“, <https://www.srednja.hr/faks/nastavila-se-okupljanja-studenata-savi-jarunu-kratko-osjecaj-da-normalno/>, pristupljeno 12. 8. 2022.

8. Cilj rada i hipoteze

Glavni cilj ovog rada bio je ispitati i analizirati kako je smanjenje socijalnih interakcija tijekom pandemije koronavirusa utjecalo na osjećaj zajedništva kod studenata odabranih studentskih domova u Zagrebu te ispitati razlike u percepciji učinkovitosti mjera zatvaranja ugostiteljskih objekata i ograničavanja okupljanja s obzirom na spol ispitanika.

Kako bi se ostvario istraživački cilj postavljene su dvije temeljne hipoteze, a prva hipoteza razrađena je u još četiri:

H1: Iskustvo socijalnih interakcija tijekom pandemije COVID-19 nije utjecalo na osjećaj zajedništva unutar studentskog doma

H1.1.: Ne postoji statistički značajna povezanost između socijalne interakcije i ispunjavanja potreba unutar studentskog doma.

H1.2.: Ne postoji statistički značajna povezanost između socijalne interakcije i članstva u zajednici.

H1.3.: Ne postoji statistički značajna povezanost između socijalne interakcije i doprinosa zajednici.

H1.4.: Ne postoji statistički značajna povezanost između socijalne interakcije i emocionalne povezanosti članova zajednice.

H2: Postoji statistički značajna razlika studenata i studentica u percepciji učinkovitosti uvedenih epidemioloških mjera.

9. Metodologija istraživanja

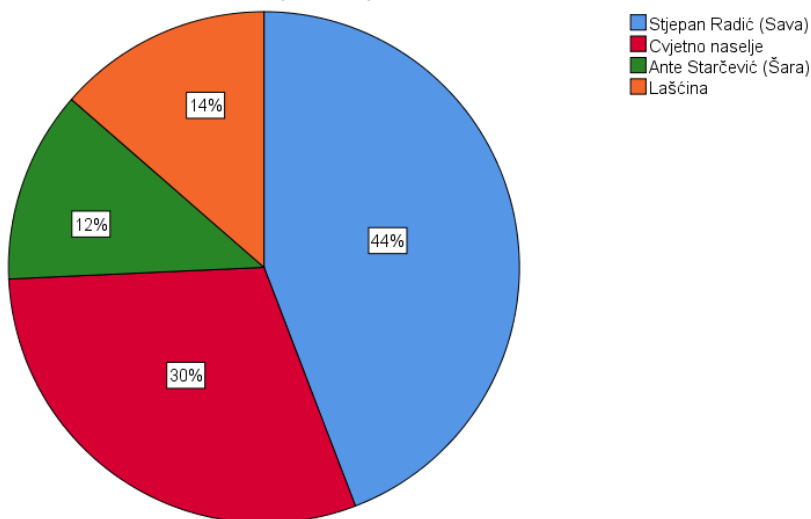
U radu je problematiziran osjećaj zajedništva u vrijeme smanjenih socijalnih interakcija te je ispitana razlika u percepciji učinkovitosti epidemioloških mjera s obzirom na spol ispitanika. Navedeni fenomen analiziran je na primjeru studenata odabranih studentskih domova Studentskog centra u Zagrebu. Rezultati su prikupljeni anketnim istraživanjem i analizirani u statističkom programu SPSS uz pomoć univarijatne (određivanje frekvencija i postotaka odgovora) i bivarijatne analize (izračunavanje statistički značajne vjerojatnosti povezanosti upotrebom Hi-kvadrat testa).

9.1. Uzorak

Planirani uzorak ispitanika je 300. S obzirom na razlike u smještajnom kapacitetu izabranih studentskih domova, planirano je po 100 ispitanika iz SD „Stjepan Radić“ i SD „Cvjetno naselje“ i po 50 ispitanika iz SD „Laščina“ i SD „Ante Starčević“. Studenti sudionici istraživanja morali su živjeti u jednom od odabranih studentskim domova Studentskog centra u Zagrebu tijekom epidemioloških mjera, u periodu od početka ljetnog semestra 2020. godine do kraja ljetnog semestra 2021. godine (ne nužno cijeli period). Studenti kojima je akademska godina 2021/2022. godina bila prva akademska godina života u domu nisu bili sudionici istraživanja jer nisu živjeli u studentskom domu tijekom mjere socijalnog distanciranja. U daljnjem radu se termin studenata koji su tijekom pandemije upisali prvu godinu, odnosi na studente koji su upisali fakultet akademske godine 2020./2021.

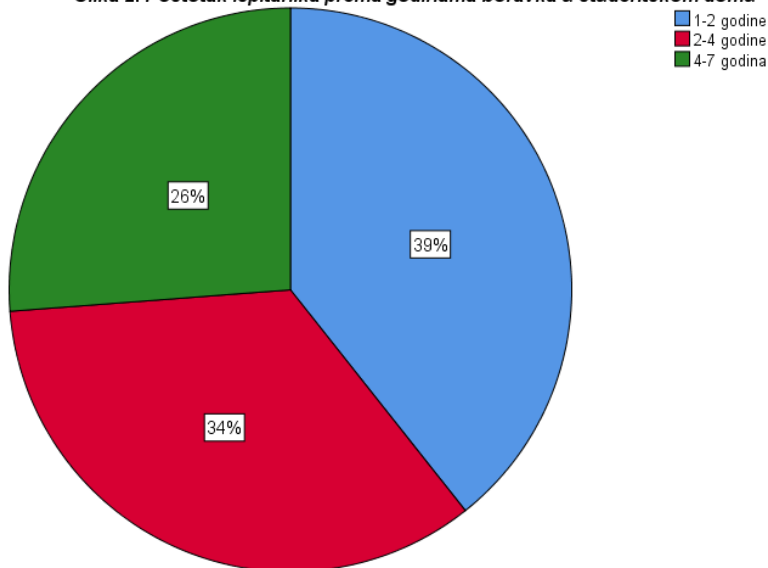
Istraživanjem je obuhvaćeno ukupno 206 studenata i studentica odabranih studentskih domova studentskog centra u Zagrebu, od čega 35 % muškaraca i 65 % žena. Ispitani studenti i studentice dolaze iz ukupno četiri odabrana studentska doma u Zagrebu. Među najzastupljenijima su oni iz Studentskom domu Stjepan Radić (44,17 %) pa slijede Cvjetno naselje (30,10 %), Ante Starčević (12,14 %) i Laščina (13,59 %) (Slika 1).

Slika 1. Postotak ispitanika prema studentskim domovima

Radi se o kvotnom uzorku studenata iz studentskih domova Studentskog centra u Zagrebu. Kao takav, ovaj uzorak nije moguće generalizirati na populaciju studenata RH, ali je relativno heterogen zbog uključenosti studenata iz različitih studentskih domova Studentskog centra u Zagrebu. Osim toga, odgovori ispitanika su nam značajni jer ipak ukazuju na stavove i mišljenja studenata o ispitivanoj problematici. Uzorak je heterogen i s obzirom na period boravka u studentskom domu. Njih 39 % navodi da žive u domu od godinu dana do dvije godine, 34 % ispitanika živi u domu od dvije do četiri godine, a 26 % ispitanika živi u domu dulji period, odnosno od četiri od sedam godina (Slika 2).

Slika 2. Postotak ispitanika prema godinama boravka u studentskom domu

9.2. Mjerni instrumenti

Sukladno postavljenom cilju i hipotezama, podaci su bili prikupljeni pomoću anketnog upitnika sastavljenog u svrhu ovog istraživanja. Anketni upitnik sadržavao je 49 pitanja zatvorenog tipa i dva pitanja otvorenog tipa gdje su ispitanici mogli upisati svoje odgovore.

Prvi instrument primijenjen u ovom istraživanju jest *Sense of Community Index 2* (SCI-2) (Chavis, D. M., Lee, K. S., & Acosta J. D., 2008) kojim se provjerava teorijski koncept osjećaja zajedništva. Instrument se sastoji od 24 čestice od kojih je preuzeto dvadeset. Ispitanici su procjenjivali koliko se svaka od vrijednosti odnosi na njih na ljestvici od 1 do 5 pri čemu 1 označava „uopće se ne odnosi na mene“, a 5 „u potpunosti se odnosi na mene“. Pritom je upitnik minimalno izmijenjen i prilagođen ovom istraživanju.

Drugim instrumentom ispitali su se stavovi prema generaliziranim drugima na temelju instrumenta Skala interpersonalne orijentacije (Bezinović, P. 2019., Zbirka psihologijskih skala i upitnika, svezak 1). Izvorna skala se sastoji od 29 čestica odnosno 4 subskale. Iz spomenutog upitnika izdvojene su dvije subskale koje mjere potrebu za ljudima i socijalnu izolaciju.

Trećim instrumentom mjerilo se socijalno distanciranje na temelju instrumenta korištenog u radu „Social distancing during the COVID-19 pandemic: quantifying the practice in Michigan – a 'hotspot state' early in the pandemic – using a volunteer-based online survey“ (Cassidy-Bushrow, A. E., Baseer, M., Kippen, K. et al., 2021.) Pitanja od 1 do 5 djelomično su modificirana i prilagođena radu. Pitanja 6 i 7 su konstruirana za potrebe provedbe istraživanja.

Posljednji dio upitnika sadržavao je opća pitanja o ispitanicima. Prikupljeni su podaci o spolu, akademskoj godini prvog useljenja u jedan od studentskih domova Studentskog centra u Zagrebu, godine boravka u studentskom domu te preboljenju virusa COVID-19. Iskustvo zajedništva i socijalnih interakcija tijekom pandemije COVID-19 ispitano je putem dvaju otvorenih pitanja na koja su ispitanici mogli upisati svoje odgovore.

9.3. Provedba istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom travnja, svibnja i lipnja 2022. godine na kvotnom uzorku studenata odabranih studentskih domova Studentskog centra u Zagrebu. Upitnik je

izrađen pomoću programa Google forms, a sudionicima istraživanja pristupilo se putem Facebook grupa koje su namijenjene studentima koji žive u odabranim studentskim domovima u Zagrebu. Poveznica na anketu objavljuje se u studentskim grupama u nekoliko navrata, sve dok nije ostvaren željeni uzorak. Kroz uvodni tekst i informativni pristanak sudionici istraživanja pismeno su informirani o temi i ciljevima istraživanja kao i o tome da će prikupljeni podaci biti korišteni isključivo u anonimnom obliku u svrhu izrade diplomskog rada. Isto tako, ispitanicima je jasno naglašeno da je njihovo sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno te da u svakom trenutku mogu odustati od sudjelovanja.

10. Rezultati istraživanja

U nastavku će biti prikazani rezultati provedenih analiza o utjecaju smanjenja socijalnih interakcija tijekom pandemije koronavirusa na osjećaj zajedništva kod studenata odabranih studentskih domova u Zagrebu te su ispitane razlike u percepciji učinkovitosti mjera zatvaranja ugostiteljskih objekata i ograničavanja okupljanja s obzirom na spol ispitanika.

10.1. Iskustvo zajedništva tijekom pandemije koronavirusa

Prema Tablici 1. najveći broj ispitanika vjeruje u pozitivan utjecaj života u studentskom domu na osobnost studenata (76,3 %), njih 71,9 % sretni su što su dio zajednice studentskog doma, dok više od pola studenata (60,7 %) smatra da dijeli slične potrebe, prioritete i ciljeve s ostalim članovima zajednice. S druge strane čak 60,7 % ispitanika ne slaže se s izjavom da mogu utjecati na to kako zajednica izgleda te više od pola ispitanika smatra da ne ulaže puno vremena i truda da bi bili članovi ove zajednice (56,8 %).

Tablica 1. Osjećaj zajedništva kod studenata odabranih studentskih domova u Zagrebu (N=206)

Osjećaj zajedništva:	Uopće se ne slažem (1)	Ne slažem se (2)	Niti se slažem niti se ne slažem (3)	Slažem se (4)	U potpunosti se slažem (5)
Ova zajednica ispunjava moje potrebe.	3,90%	8,70%	28,20%	27,70%	31,60%
Dijelim vrijednosti s drugim članovima ove zajednice.	4,40%	11,70%	29,10%	32,00%	22,80%
Ova zajednica uspijeva udovoljiti željama njezinih članova.	5,30%	12,60%	30,60%	33,00%	18,40%
Sretan sam što sam dio ove zajednice.	2,90%	2,40%	22,80%	28,20%	43,70%
Kada imam problem, o tome mogu razgovarati s članovima ove zajednice.	14,10%	18,00%	22,80%	24,80%	20,40%
Dijelim slične potrebe, prioritete i ciljeve s ostalim članovima ove zajednice.	5,30%	10,70%	23,30%	34,50%	26,20%
Mogu vjerovati ljudima u ovoj zajednici.	3,90%	11,70%	32,00%	34,50%	18,00%
Mogu prepoznati ljude iz ove zajednice.	6,30%	12,60%	28,20%	31,10%	21,80%
Većina članova ove zajednice me poznaje.	27,20%	29,60%	22,30%	12,60%	8,30%
Ulažem puno vremena i truda da budem član ove zajednice.	21,40%	35,40%	29,10%	6,30%	7,80%
Biti član ove zajednice dio je moga identiteta.	21,40%	21,80%	27,20%	18,40%	11,20%
Integracija u ovu zajednicu za mene je važna.	13,60%	20,90%	28,60%	22,80%	14,10%
Brinem o tome što drugi članovi zajednice misle o meni.	22,80%	28,20%	27,70%	13,60%	7,80%
Imam utjecaj na to kako ova zajednica izgleda.	29,60%	31,10%	19,90%	12,60%	6,80%
Ako postoji problem u ovoj zajednici, članovi ga mogu zajednički riješiti.	8,70%	15,50%	35,40%	29,10%	11,20%
Provodim dosta vremena s drugim članovima zajednice i uživam biti s njima.	15%	21,80%	17,50%	21,80%	23,80%
Očekujem biti član ove zajednice dok ne diplomiram.	11,10%	8,30%	15,50%	21,80%	43,20%
Članovi ove zajednice dijele sretne i tužne trenutke.	8,30%	17,00%	24,30%	25,20%	25,20%
Vjerujem u pozitivan utjecaj života u studentskom domu na osobnost studenata.	2,40%	6,80%	14,60%	31,60%	44,70%
Članovi ove zajednice brinu jedni o drugima.	3,90%	8,70%	33,00%	28,20%	26,20%

U daljnjem istraživanju korištena je analiza glavnih komponenti kako bi se utvrdile glavne komponente instrumenta za mjerenje osjećaja zajedništva na 20 čestica. Provedeni su Kaiser-Meyer-Olkinov test (KMO) i Bartlettov test sfericiteta da bi se potvrdila prikladnost prikupljenih podataka. Prema Kaiser-Meyer-Olkinov testu ($KMO = 0,944 > 0,5$) (Tablica 2) ekstrahirana su četiri faktora s objašnjenih 67,67 % varijance i utvrđen je statistički značajan test sfericiteta

($X^2 = 2607,9$; $df = 190$; $p < 0,001$)

Budući da inicijalna matrica faktorske strukture nije udovoljila kriteriju jednostavne strukture i nije bila interpretabilna, provedena je Varimax rotacija faktora. Nisu promatrane zasićenosti manje od $r_{VF}^2 = ,40$ (Tablica 4.) Na osnovi matrice faktorske strukture nakon provedene Varimax rotacije izdvojena su četiri faktora: 1. ispunjavanje potreba, 2. članstvo, 3. doprinos, 4. emocionalna povezanost, što odgovara teorijskoj podijeli na četiri elementa (Tablica 2).

Tablica 2. Matrica obrasca za faktore osjećaja zajedništva¹³

Čestice	1	2	3	4
Ova zajednica uspijeva udovoljiti željama njezinih članova.	0,82			
Ova zajednica ispunjava moje potrebe.	0,76			
Sretan sam što sam dio ove zajednice.	0,72			
Dijelim vrijednosti s drugim članovima ove zajednice.	0,55	0,47		
Vjerujem u pozitivan utjecaj života u studentskom domu na osobnost studenata.	0,53		0,47	
Članovi ove zajednice brinu jedni o drugima.	0,47	0,45	0,43	
Svojstvena vrijednost ekstrahiranog faktora: 18,49%				
Cronbachov alfa : 0,88				
Ako postoji problem u ovoj zajednici, članovi ga mogu zajednički riješiti.		0,65		
Većina članova ove zajednice me poznaje.		0,57		0,52
Mogu vjerovati ljudima u ovoj zajednici.	0,48	0,54		
Dijelim slične potrebe, prioritete i ciljeve s ostalim članovima ove zajednice.	0,46	0,53		
Kada imam problem, o tome mogu razgovarati s članovima ove zajednice.		0,52	0,49	
Svojstvena vrijednost ekstrahiranog faktora: 16,75%				
Cronbachov alfa : 0,83				
Očekujem biti član ove zajednice dok ne diplomiram.			0,72	
Provodim dosta vremena s drugim članovima zajednice i uživam biti s njima.		0,41	0,67	
Članovi ove zajednice dijele sretno i tužne trenutke.		0,42	0,61	
Mogu prepoznati ljude iz ove zajednice.		0,48	0,49	
Svojstvena vrijednost ekstrahiranog faktora: 16,23%				
Cronbachov alfa : 0,82				
Brinem o tome što drugi članovi zajednice misle o meni.				0,84
Integracija u ovu zajednicu za mene je važna.				0,73
Biti član ove zajednice dio je mog identiteta.			0,48	0,69
Imam utjecaj na to kako ova zajednica izgleda.		0,54		0,62
Ulažem puno vremena i truda da budem član ove zajednice.		0,51		0,57
Svojstvena vrijednost ekstrahiranog faktora: 16,21%				
Cronbachov alfa : 0,87				

Studentima je u anketnom upitniku postavljeno otvoreno pitanje o njihovu iskustvu zajedništva tijekom pandemije COVID-19. Većina ispitanika navodi da je zajedništvo ostalo jednako kao i prije pandemije, a kao jedinu promjenu navode mjesto druženja zbog uvedene zabrane okupljanja unutar studentskih domova. Tijekom trajanja pandemije bila su česta „ilegalna“ okupljanja studenata na Jarunu, kod Sportskog parka „Mladost“, ispred Hrvatskog narodnog kazališta i na brojnim drugim mjestima.

¹³ Nisu prikazane saturacije manje od 0,4

Smatram da sam se još više povezala s nekim ljudima jer smo svi željni druženja te da smo samim time ostvarili veće zajedništvo nego prije pandemije. (...) Zajedništvo smo povećavali nekim drugim alternativama (druženja na Mladosti, na Jarunu), što se smatralo svojevrsnim studentskim buntom.

Iako je bilo zahtjevnih situacija, ne mogu reći da je narušen osjećaj zajedništva, pogotovo jer se vrlo brzo formiralo novo mjesto okupljanja, npr. Jarun.

Upoznali smo većinu kata i često provodili vrijeme zajedno jer smo većinom bili online, nabavili stolić za balkon kako bi imali „naš“ dio za druženje

U studentskim domovi nije se ništa previše promijenilo, samo su se druženja na otvorenom pretvorila u druženja na zatvorenom.

Nekoliko studenata navelo je iskustvo češćeg druženja tijekom epidemioloških mjera, kojem su suprotno očekivanom pridonijela uvedena ograničenja. Razlog tome može biti što je studentski dom ograničeno područje na kojem je nemoguće u potpunosti ograničiti okupljanja, stoga je zabrana vanjskih okupljanja izazvala povećanje okupljanja u zatvorenim prostorima studentskog doma.

Sve po starom, možda je i više bilo istaknuto, zbog nametnutih ograničenja smo više vremena provodili skupa.

Tijekom najstrožih mjera osjećala se potreba za druženjem sa ljudima, ljudi su bili emotivniji i vedriji i solidarniji.

Zbog cijele situacije u kojoj smo se našli, mali broj studenata iz doma je ostao i uspjeli smo se bolje upoznati i povezati, danas sa odmakom na to gledam kao neke posebne trenutke tijekom kojih smo imali i intimne razgovora kao i obične razgovore, a također se i dobro zabavljalo jer smo se svi družili zajedno.

Jedna od studentica navodi primjer solidarnosti u šokantnim situacijama što odgovara teoriji solidarnosti Georga Simmela prema kojoj u grupi koja je šokirana vanjskim neprijateljem (npr. prirodnom katastrofom) solidarnost raste, ali također grupe koje žele visoku durkheimovsku solidarnost odbijaju ograničenja interakcijskih rituala, što vidimo u navedenom:

Smatram da se iskustvo zajedništva unutar pandemije koronavirusa pokazalo u šokantnim i iznenadnim trenucima kao što je npr. potres, no ne mogu reći da isto vrijedi

za samo širenje bolesti jer su studenti više bili orijentirani individualističkim potrebama – potrebom za druženjem, slavljenjem određenih važnih dana kao što su npr. rođendani nego što su pazili na distancu i razmišljali o tome da se njihovi kolege mogu zaraziti.

10.2. Socijalne interakcije tijekom pandemije koronavirusa

U Tablici 3. prikazani su postoci odgovora ispitanika o iskustvu interakcija tijekom pandemije, ispitanici su na ljestvici od 1 („manje ljudi nego obično“) do 3 („s više ljudi nego obično“) odabirali stupanj učestalosti socijalnih interakcija tijekom pandemije.

Tablica 3. Učestalost socijalnih interakcija tijekom pandemije

		Frekvencije	Postotci
Valjani odgovori	Manje ljudi nego obično	118	57,3
	Isto ljudi kao i obično	77	37,4
	S više ljudi nego obično	11	5,3
	Ukupno	206	100,0

Iz podataka prikazanih u Tablici 5. proizlazi da je tijekom pandemije 57,3 % studenata imalo interakcije s manje ljudi nego obično, 37,4 % studenata imalo je interakciju s jednakim brojem ljudi kao i dosad, dok je 5,3 % studenata imalo interakciju s više ljudi nego obično.

Ispitanicima je postavljeno otvoreno pitanje o utjecaju pandemije COVID-19 na socijalne interakcije u studentskom domu. Gotovo svi studenti smatraju da je pandemija utjecala na socijalne interakcije:

Pandemija je utjecala na socijalne interakcije na način da sam izgubio kontakt sa dosta poznanika i prijatelja i smanjio sam socijalne navike druženja sa ljudima.

Da, zatvoreni su mnogi objekti (trgovina, slastičarna, brza menza.. SD Stjepan Radić) gdje smo mogli doživjet druge ljude na različite načine. Zabranjivana su sva okupljanja, čak i vani, što je zapravo smanjilo doživljaj zajednice i uopće nismo viđali ljude koji se druže ili bili u mogućnosti pridružiti se.

Studenti kao najveće ograničenje vide zabranu društvenih okupljanja i neodržavanje događaja koji su se tradicionalno organizirali u studentskim domovima.

(...) nije bilo prilike za nekakvim društvenim okupljanjima gdje bi se svi upoznali (božićni party i sl.), u domu je općenito puno mirnije nego prije pandemije.

Uvedena ograničenja utjecala su na smanjenu mogućnost upoznavanja novih ljudi, studenti shodno tome ističu da najveće posljedice zabrane okupljanje snose upravo studenti prve godine koji nisu imali prilike razviti prijateljstva prije početka pandemije.

Ekstremno, druga godina faksa a još nemam ekipu na faksu, i velika većina koja nema ekipu iz srednje na istom faksu je u istoj situaciji.

Nove generacije nisu doživjele još uvijek prave čari života u studentskom domu i mislim da su u tom dijelu zakinuti.

Zabrana okupljanja na balkonima, u kuhinji i sl. smanjila je drastično socijalnu interakciju, i puno otežala uklapanje brućima.

Smanjena šansa za upoznavanje mogla je dovesti do nižeg osjećaja zajedništva kod studenata koji su u vrijeme provođenja ankete živjeli u domu godinu ili dvije.

Kako bi se mogla istražiti povezanost interakcija i osjećaja zajedništva, varijabla interakcije tijekom pandemije je podijeljena na dvije varijable: više nego obično i manje nego obično. Provedeni su Kolmogorov-Smirnov i Shapiro-Wilkov test kako bi se provjerila distribucija varijabli. S obzirom na to da podaci nisu normalno distribuirani ni za jednu od varijabli, u daljnjem istraživanju korišteni su neparametrijski testovi.

Podhipotezama smo nastojali ispitati postoji li statistički značajna povezanost između učestalosti socijalnih interakcija i različitih faktora osjećaja zajedništva.

Tablica 4. Povezanost između učestalosti socijalnih interakcija i faktora osjećaja zajedništva

Koeficijent korelacije

Spearmanov ro	Viša/niša socijalna interakcija
Ispunjavanje potreba	-0,032
Članstvo	-0,057
Doprinos	-0,1
Emocionalna povezanost	-0,113

Rezultati u Tablici 4 pokazuju da ne postoji statistički značajna povezanost između učestalosti socijalnih interakcija i faktorima osjećaja zajedništva, u koje ubrajamo: ispunjavanje potreba, članstvo, doprinos i emocionalnu povezanost. Spearmanovim testom korelacije potvrđene su sve podhipoteze, iz čega dalje možemo zaključiti da je potvrđena prva hipoteza, odnosno da iskustvo socijalnih interakcija tijekom pandemije koronavirusa nije utjecalo na osjećaj zajedništva unutar studentskog doma.

Tablica 5. Povezanost osjećaja zajedništva i perioda života u studentskom domu

		Ova zajednica ispunjava moje potrebe					N
		Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem	
Vremenski period života u studentskom domu	1 – 2 godine	3,7 %	9,9 %	29,6 %	28,4 %	28,4 %	81
	2 – 4 godine	4,2 %	8,5 %	26,8 %	29,6 %	31,0 %	71
	4 – 7 godina	3,7 %	7,4 %	27,8 %	24,1 %	37,0 %	54
Ukupno		3,9 %	8,7 %	28,2 %	27,7 %	31,6 %	206

Iz podataka prikazanih u Tablici 5 vidimo da 56,8 % studenata koji su živjeli u domu tek godinu ili dvije u vrijeme provedbe ankete smatra da zajednica ispunjava njihove potrebe, dok postotak prelazi 60 % za one studente koji su tu dulje od dvije godine. Takvi rezultati mogu biti uzrokovani i time što studenti moguće ne bi živjeli toliko dug period u domu da ne smatraju da zajednica ispunjava njihove potrebe.

10.3. Percepcija učinkovitosti epidemioloških mjera

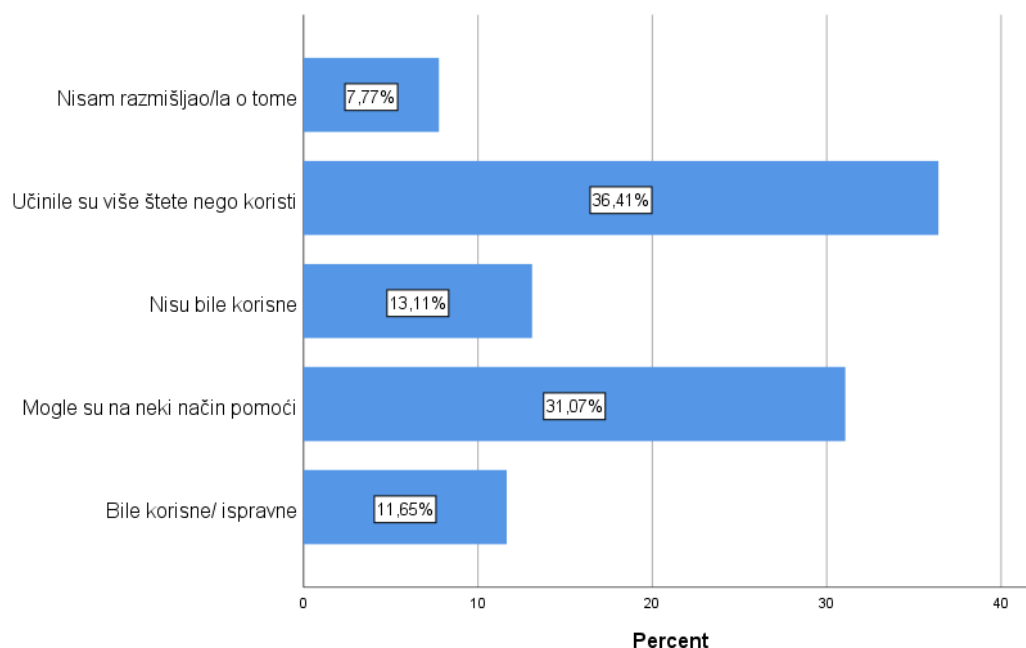
Veliki broj studenata se u odgovorima osvrnuo na provođenje mjera u studentskim domovima, koje smatraju besmislenima:

Ljudi su bili isfrustrirani (i dalje jesu) jer to nije dom kao što je nekad bio. Tjeraju te s klupe ako vas je troje, sjedite i pijete pivo. U čajnoj kuhinji nema glazbe, nekad čak ne smiješ doći zapaliti cigaretu ili učiti tijekom rokova. Tužno.

Prvenstveno je na nas utjecalo ono zaključavanje ograde koje je bilo toliko iritantno i nepotrebno, onda tjeranje sa klupica, zabrane okupljanja itd.

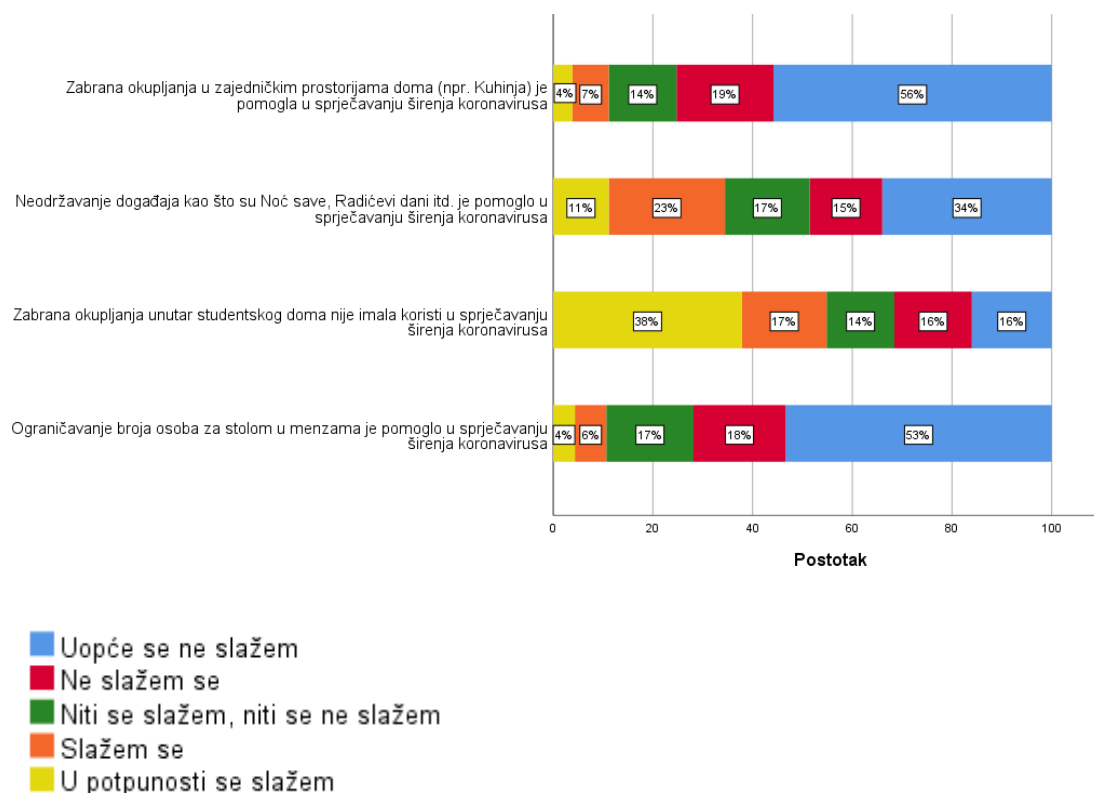
Definitivno je prije (utjecala) sa odlukama poput tjeranja ljudi nakon 22:00, provjeravanja iksica i ključeva i sl. Ali mislim da se stvari polako vraćaju na staro.

Grafikon 1. Mišljenje studenata o učinkovitosti mjere zatvaranja ugostiteljskih objekata

Iz podataka prikazanih u Grafikonu 1 proizlazi da nešto manje od polovice (49,52 %) ispitanika smatra da uvedene mjere zatvaranja ugostiteljskih objekata nisu bile učinkovite ili su donijele više štete nego koristi, dok 42,72 % ukupnog uzorka studenata vjeruje u učinkovitost mjera.

Grafikon 2. Mišljenje studenata o učinkovitosti mjera uvedenih u studentske domove

Iz grafikona 2 vidimo da studenti u najvećem postotku (75%) smatraju neučinkovitom mjeru zabrane okupljanja u zajedničkim prostorijama unutar doma, dok s druge strane smatraju da je najučinkovitija od navedenih mjera bila zabrana održavanja događaja (Noć save, Radićevi dani) unutar doma. Mjeru ograničavanja broja osoba za stolom u menzama 71% sudionika smatra neučinkovitom.

Kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna razlika između studenata i studentica u percepciji učinkovitosti uvedenih epidemioloških mjera, podijelili smo varijablu percepcije na dvije kategorije, u višu kategoriju spadaju: mjere su "bile

korisne/ispravne" i "mogle su na neki način pomoći", dok u nižu kategoriju spadaju: mjere su "učinile više štete nego koristi" i „nisu bile korisne".

Tablica 6. Percepcija učinkovitosti uvedenih epidemioloških mjera s obzirom na spol ispitanika

			Manja učinkovitost mjera	Veća učinkovitost mjera	Total
Spol	Žensko	N	83	49	132
		Postotak po spolu	62,9%	37,1%	100,0%
	Muško	N	41	33	74
		Postotak po spolu	55,4%	44,6%	100,0%
Ukupno	N		124	82	206
	Postotak po spolu		60,2%	39,8%	100,0%

Drugom hipotezom nastojali smo ispitati postoji li statistički značajna razlika između studenata i studentica u percepciji učinkovitosti uvedenih epidemioloških mjera. Za testiranje druge hipoteze korišten je Fisherov egzaktni test ($p=0,303$) kojim je utvrđeno da je p vrijednost veća od razine značajnosti (p vrijednost $>0,05$) što znači da ne odbacujemo nul hipotezu. Bez obzira na to što u uzorku nešto više muškaraca smatra da su mjere učinkovite (45%) nego žena (37%), ta razlika nije statistički značajna.

11. Rasprava

U ovom istraživanju prvom smo hipotezom htjeli ispitati i analizirati kako je smanjenje socijalnih interakcija tijekom pandemije koronavirusa utjecalo na osjećaj zajedništva kod studenata odabranih studentskih domova u Zagrebu. Rezultati istraživanja upućuju na to da smanjenje socijalnih interakcija tijekom pandemije COVID-19 nije utjecalo na osjećaj zajedništva unutar studentskog doma. Takav rezultat očekivan je s obzirom na to da je to jedno od rijetkih istraživanja koja su se bavila tom temom (Rosenblatt, T. et al., 2009) dokazano da razina socijalnih interakcija kod stanara u stambenoj zajednici ne utječe na osjećaj zajedništva. Uslijed zabrane okupljanja i preporuka za socijalnim distanciranjem tijekom pandemije koronavirusa smanjene su socijalne interakcije unutar studentskog doma, što je prema mišljenju studenata najviše utjecalo na one koji su upisali fakultete tijekom toga razdoblja. Otežano upoznavanje studenata istih godina te otežano uklapanje u postojeću zajednicu moglo je rezultirati time da su studenti nižih godina u manjoj mjeri smatrali da zajednica studentskog doma ispunjava njihove potrebe. Navedeno je u skladu s rezultatima istraživanja koje je provela Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2021)¹⁴, a prema kojem je više od polovine studenata prve godine odgovorilo da su se zbog pandemije slabije povezali s kolegama sa studija te da nisu u potpunosti doživjeli iskustvo studiranja. Rezultati koji ukazuju na to da osjećaj zajedništva nije bio pod utjecajem smanjenja socijalnih interakcija mogu biti posljedica toga što su studenti viših godina održavali postojeće odnose, samo su promijenili mjesta okupljanja. Neki od studenata također navode da su se tijekom korone više zbližili. Solidarnost koja se u tim trenucima pojavila kod studenata može biti rezultat uspješnog interakcijskog rituala jer su studenti u toj situaciji imali zajednički fokus pozornosti (pandemija koronavirusa) kao i zajedničke emocije (strah, stanje šoka). Održavanje okupljanja na Jarunu kao i kod Sportskog parka „Mladost“ simbolizira da su mladi odbijali ograničenje interakcijskih rituala jer su smatrali moralnost onoga što demonstriraju svojim ritualom višom od bilo koje druge tvrdnje, što odgovara primjeru prosvjeda u Americi tijekom pandemije koronavirusa koju svom radu spominje Casell (2020). Prema teoriji solidarnosti Georga

---

¹⁴ Studenti i pandemija: Kako smo (pre)živjeli?, https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Studenti_i_pandemija_-_Kako_smo_pre%C5%BEivjeli_lektorirano.pdf, pristupljeno 25. 8. 2022.

Simmela u grupi koja je šokirana vanjskim neprijateljem (npr. prirodnom katastrofom) solidarnost raste (Collins, 2020).

Drugom hipotezom u radu htjeli smo ispitati razlike u percepciji učinkovitosti mjera zatvaranja ugostiteljskih objekata i ograničavanja okupljanja s obzirom na spol ispitanika.

Rezultati provedenog istraživanja upućuju na to da ne postoji razlika u percepciji prema spolu. Takav rezultat može biti posljedica malog uzorka ili mogućnosti da su ispitanici davali društveno poželjne odgovore.

S druge strane, rezultat odgovara istraživanju provedenom u Australiji 2008. godine (Barr et al., 2008.) tijekom pandemije gripe gdje također nije pronađena razlika u percepciji prijatnje između muškaraca i žena. Rezultati istraživanja pokazuju da se studenti uglavnom ne slažu s mjerama uvedenim u studentske domove. Razlog tomu možemo pronaći u modelu zdravstvenih uvjerenja koji su 1950. godine razvili socijalni psiholozi. Prema navedenom modelu preventivno ponašanje pojedinaca ovisi o tome kako percipiraju prijatnju vlastitom zdravljju (podložnost i težina bolesti). S obzirom na to da mladi nisu bili ugrožena skupina jer je razvoj komplikacija u toj dobi vrlo nizak, to je mogao biti razlog manje percepcije učinkovitosti mjera uvedenih u studentske domove. Nadalje, Čaldarović u svom radu Socijalna teorija i rizici (1994) također navodi da interpretacija rizika ovisi o socijalnom kontekstu, stoga se ne smije zanemariti utjecaj stanovanja u studentskom domu gdje studenti kroz odnose s drugima uokvirivanju mogući rizik od zaraze.

12. Zaključak

Na temelju provedenog istraživanja možemo zaključiti da osjećaj zajedništva ne ovisi o učestalosti socijalnih interakcija među stanarima studentskog doma. Iskazi sudionika istraživanja ukazuju na to da je osjećaj zajedništva i solidarnosti bio pojačan u kriznim situacijama, iako su zbog uvedenih epidemioloških mjera bile smanjene socijalne interakcije u odnosu na uobičajenu situaciju. U istraživanju nije pronađena povezanost između spola ispitanika i percepcije učinkovitosti uvedenih epidemioloških mjera. Mjere uvedene u studentske domove (zabrana održavanja događaja, ograničavanje broja osoba za stolom u menzi, zabrana okupljanja u zajedničkim prostorijama) studenti su percipirali kao neučinkovite. Razlog tomu može biti manja percepcija prijetnje vlastitom zdravlju zbog toga što mladi na kojima je provedeno istraživanje nisu bili u velikom riziku od razvoja ozbiljnih posljedica bolesti.

Kao ograničenja provedenog istraživanja naveli bismo manji uzorak od planiranog i nemogućnost generalizacije rezultata na širu populaciju. U istraživanju nije bilo moguće usporediti osjećaj zajedništva prije i tijekom pandemije koronavirusa i istražiti razliku u percepciji učinkovitosti uvedenih mjera s obzirom na val pandemije. Osim toga kao ograničenje istraživanja naveli bismo nedostatnu preciznost u postavljanju anketnog pitanja o učestalosti interakcija, nedovoljno je objašnjeno ispitujemo li samo fizičke ili sve vrste interakcija. Jedno od ograničenja istraživanja je korištenje Varimax rotacije faktora. U daljnjem bavljenju ovom temom trebalo bi provjeriti i oblimin transformaciju bazične solucije kako bi se utvrdilo jesu li četiri utvrđene komponente osjećaja zajedništva među studentima međusobno korelirane i u kojoj mjeri.

13. Literatura

- Ančić, B. i Cepić, D. (2021). „Tko su antimaskeri u Hrvatskoj? Prilog istraživanju antimaskerske reakcije tijekom pandemije bolesti COVID-19 u Hrvatskoj“. *Sociologija i prostor* 59 (219), 187–218. <https://doi.org/10.5673/sip.59.0.7>.
- Bagić, D., i Šuljok, A. (2021). „Stavi masku i odmakni se' – istraživanje determinanti protektivnog ponašanja od bolesti COVID-19 u Hrvatskoj“, *Sociologija i prostor* 59 (219), str. 119–147. <https://doi.org/10.5673/sip.59.0.5>.
- Barr, M., Raphael, B., Taylor, M., Stevens, G., Jorm, L., Giffin, M., Lujic, S. (2008) „Pandemic influenza in Australia: Using telephone surveys to measure perceptions of threat and willingness to comply“. *Infectious Diseases* 8 117– 130, doi: <https://doi.org/10.1186/1471-2334-8-117>.
- Berger, J. B. (1997). „Students' sense of community in residence halls, social integration, and first-year persistence“. *Journal of College Student Development* 38 (5), str. 441., retrieved from <https://www.proquest.com/scholarly-journals/students-sense-community-residence-halls-social/docview/62536090/se-2?accountid=202234>.
- Božić, S. (2021). „Lanci interakcijskih rituala i održivost zatvaranja, karantena, 'socijalnog distanciranja' i izolacije za vrijeme pandemije COVID-19“, *Sociologija i prostor* 59 (219), str. 13–34, <https://doi.org/10.5673/sip.59.0.1>.
- Case, F. D. (1981) „Dormitory architecture influences. Patterns of student social relations over time“. *Environment and behavior* 13 (1), str. 23–41.
- Collins, R. (1981). „On the Microfoundations of Macrosociology“. *American Journal of Sociology* 86 (5), str. 984–1014, <http://www.jstor.org/stable/2778745>.
- Collins R. (2020). „Social distancing as a critical test of the micro-sociology of solidarity“. *American journal of cultural sociology* 8 (3), str. 477–497, <https://doi.org/10.1057/s41290-020-00120-z>.
- Čaldarović, O. (1994). „Socijalna teorija i rizici“. *Revija za sociologiju* 25 (3-4), str. 213–226. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/154851> (datum pristupa: 18. 8. 2022).
- Čaldarović, O., Dakić, S., Gaković, L., Kritovac, F. & Lay, V. (1978) „Problemi stanovanja mladih: rezultati istraživanja u SRH“. Zagreb: Centar društvenih djelatnosti Saveza socijalističke omladine Hrvatske.
- Felbinger, Doris, and Helga Jonuschat (2006.) „Promoting neighbourly interactions by the common use of green spaces.“ European Network for Housing Research (ENHR) conference „Housing in an expanding Europe: Theory, policy, participation and implementation“.
- Flaherty, J., Zwick, R. R., & Bouchey, H. A. (2014). Revisiting the Sense of Community Index: A confirmatory factor analysis and invariance test. *Journal of Community Psychology* 42 (8), str. 947–963, <https://doi.org/10.1002/jcop.21664>.
- Geiger Zeman, M. & Zeman, Z. (2010) *Uvod u sociologiju (održivih) zajednica*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Kalanj, R. (2005) *Suvremenost klasične sociologije*. Zagreb: Politička kultura
- Kuh, George D "Organizational culture and student persistence: Prospects and puzzles." *Journal of College Student Retention* 3, no. 1 (2001): 23-39

- Lau, J. T., Yang, X., Tsui, H., & Kim, J. H. (2003). „Monitoring community responses to the SARS epidemic in Hong Kong: from day 10 to day 62“. *Journal of epidemiology and community health* 57 (11), str. 864–870, <https://doi.org/10.1136/jech.57.11.864>.
- McMillan, D. W., & Chavis, D. M. (1986). „Sense of community: A definition and theory“. *Journal of Community Psychology* 14 (1), str. 6–23, [https://doi.org/10.1002/1520-6629\(198601\)14:1<6::AID-JCOP2290140103>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/1520-6629(198601)14:1<6::AID-JCOP2290140103>3.0.CO;2-I).
- Marmaros, D., & Sacerdote, B. (2006). „How Do Friendships Form?“ *The Quarterly Journal of Economics* 121 (1), str. 79–119, <http://www.jstor.org/stable/25098785>.
- Morrow, J. (2020). „Alone Together: Finding Solidarity in a Time of Social Distance“. *Space and Culture* 23 (3), str. 315–319, <https://doi.org/10.1177%2F1206331220938643>.
- Petrović, M. (2004). *Sociologija stanovanja: Stambena politika: izazovi i mogućnosti*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja.
- Pike, G. (2009). „The Differential Effects of On- and Off-Campus Living Arrangements on Student's Openness to Diversity“. *Journal of Student Affairs Research and Practice* 46 (4), str. 1179–1195. <https://doi.org/10.2202/1949-6605.5036>.
- Rahimi, S. (2015). „Social interaction in student residence halls: An architectural perspective“. A Thesis in Architecture. USA, The Pennsylvania State University The Graduate School of Architecture and Landscape Architecture.
- Rosenblatt, T., Cheshire, L., & Lawrence, G. (2009). „Social Interaction and Sense of Community in a Master Planned Community“. *Housing, Theory and Society* 26 (2), str. 122–142.
- Smolić, Š. (2021). „Neki aspekti života starijih Europljana u pandemiji bolesti COVID-19: nalazi iz istraživanja SHARE Corona“. *Migracijske i etničke teme* 37 (2), str. 125–146, <https://doi.org/10.11567/met.37.2.1>.
- Tang, C. S., & Wong, C. Y. (2004). „Factors influencing the wearing of facemasks to prevent the severe acute respiratory syndrome among adult Chinese in Hong Kong“. *Preventive medicine* 39 (6), str. 1187–1193, <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2004.04.032>.
- Wisely, N. (2000). Retaining students through social interaction: Special assignment residence halls. *Journal of College Admission* 167 (16), retrieved from <https://www.proquest.com/trade-journals/retaining-students-through-social-interaction/docview/219102840/se-2?accountid=202234>.

14. Prilozi:

Prilog 1. Poziv na sudjelovanje i informirani pristanak

Poštovani,

pred Vama se nalazi upitnik čiji je cilj istražiti osjećaj zajedništva i učestalost socijalnih interakcija među studentima odabranih studentskih domova u Zagrebu tijekom pandemije koronavirusa.

Istraživanje se provodi radi izrade diplomskog rada, te je očekivano trajanje ispunjavanja ankete 10 minuta. Rezultati istraživanja koristit će se isključivo u znanstvene svrhe, u poopćenom obliku te će se osigurati povjerljivost i anonimnost Vaših privatnih podataka. Pristup pročišćenim podacima nakon diplomskog i znanstvenog rada, bit će omogućen svim zainteresiranim stručnjacima. U radu se neće navoditi potencijalno identificirajući podaci o sudionicima istraživanja. Molimo Vas da na ova pitanja odgovorite iskreno. Niste obvezni sudjelovati u istraživanju. Istraživanje je dobrovoljno te možete odustati u bilo kojem trenutku.

Za dodatna pitanja molimo Vas da se obratite na e-mail u nastavku: ivanavukorepa2@gmail.com.

Zahvaljujemo na suradnji!

Prilog 2. Anketni upitnik

U kojem studentskom domu (ili više njih) ste živjeli u periodu od početka ljetnog semestra 2020. godine do kraja ljetnog semestra 2021. godine?

- a) Stjepan Radić (Sava)
- b) Laščina
- c) Cvjetno naselje
- d) Ante Starčević (Šara)

Na skali od 1 do 5 pri čemu 1 označava „uopće se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“, molimo Vas da procijenite koliko dobro sljedeće tvrdnje prikazuju vaš osjećaj pripadnosti zajednici.

1. Ova zajednica ispunjava moje potrebe.
2. Dijelim vrijednosti s drugim članovima ove zajednice.
3. Ova zajednica uspijeva udovoljiti željama njezinih članova.
4. Sretan sam što sam dio ove zajednice.
5. Kada imam problem o tome mogu razgovarati s članovima ove zajednice.
6. Dijelim slične potrebe, prioritete i ciljeve s ostalim članovima ove zajednice.
7. Mogu vjerovati ljudima u ovoj zajednici.
8. Mogu prepoznati ljude iz ove zajednice.
9. Većina članova ove zajednice me poznaje.
10. Ulažem puno vremena i truda da budem član ove zajednice.
11. Biti član ove zajednice je dio mog identiteta.
12. Integracija u ovu zajednicu je za mene važna.
13. Brinem o tome što drugi članovi zajednice misle o meni.
14. Imam utjecaja na to kako ova zajednica izgleda.
15. Ako postoji problem u ovoj zajednici, članovi ga mogu zajednički riješiti.
16. Jako mi je bitno biti član ove zajednice.
17. Provodim dosta vremena s drugim članovima zajednice i uživam biti s njima.
18. Očekujem biti član ove zajednice dok ne diplomiram.
19. Članovi ove zajednice dijele sretne i tužne trenutke.
20. Vjerujem u pozitivan utjecaj života u studentskom domu na osobnost studenata.
21. Članovi ove zajednice brinu jedni o drugima.

Na skali od 1 do 5 pri čemu 1 označava „uopće se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“, molimo Vas da procijenite koliko se navedene tvrdnje odnose na Vas:

1. Za mene je važno da uvijek mogu biti s drugim ljudima.
2. Čovjekovo vrijeme je ionako ograničeno, a drugi ljudi mu ga pokušavaju još više oduzeti.
3. Često posjećujem mjesta na kojima ima puno ljudi.
4. Ljudi su mi toliko potrebni da čak i kad sam moram uključiti radio da bih čuo ljudski glas.
5. Društvo drugih ljudi smatram nužnim zlom i trudim se da ga izbjegavam.
6. Ljudi su najbolji lijek za moju tugu.
7. Mislim da je druženje često puta rasipanje dragocjenog vremena.
8. Najsretniji/a sam kad sam s drugim ljudima.
9. Najljepše se osjećam kad sam/a.
10. Moja potreba za ljudima vrlo je mala.
11. Moja najsretnija iskustva vezana su uz ljude.
12. Društvo drugih ljudi najviše mi pomaže kad sam nesretan/na.
13. Često odlazim u kino da bih bio/la među ljudima.
14. Sretan/na sam kad pronađem neki miran kutak gdje me drugi ljudi ne mogu uznemiravati.

Koliko često ste tijekom pandemije koronavirusa:

- 1) Ostao/la u domu cijeli dan
- 2) Išao/la na fakultet ili na posao
- 3) Prisustvovao/la društvenom skupu od 10 ili manje ljudi
  - a) Gotovo nikad
  - b) Rijetko
  - c) Povremeno
  - d) Često
  - e) Skoro svaki dan

Tijekom pandemije koronavirusa sam bio/la u interakciji s(a):

- a) Manje ljudi nego obično
- b) Isto ljudi kao i obično
- c) S više ljudi nego obično

Mjere koje su sastojale od zatvaranja ugostiteljskih objekata i ograničavanja okupljanja su:

- a) Bile korisne/ ispravne
- b) Mogle su na neki način pomoći
- c) Nisu bile korisne
- d) Učinile su više štete nego koristi
- e) Nisam razmišljao/la o tome

Na skali od 1 do 5 pri čemu 1 označava „uopće se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“, molimo Vas da procijenite koliko se slažete s navedenim tvrdnjama:

- a) Ograničavanje broja osoba za stolom u menzama je pomoglo u sprječavanju širenja koronavirusa.
- b) Zabrana okupljanja unutar studentskog doma je imala koristi u sprječavanju širenja koronavirusa.
- c) Ne održavanje događaja kao što su Noć save, Radićevi dani itd. su pomogli u sprječavanju širenja koronavirusa.
- d) Zabrana okupljanja u zajedničkim prostorijama doma (npr. Kuhinja) je pomogla u sprječavanju širenja koronavirusa.

Spol:

- a) Muško
- b) Žensko

Akadska godina prvog useljenja u jedan od studentskih domova Studentskog centra u Zagrebu:

- a) 2015/2016.
- b) 2016/2017.
- c) 2017/2018.
- d) 2018/2019.
- e) 2019/2020.

f) 2020/2021.

U studentskom domu živim:

- a) 1 – 2 godine
- b) 2 – 4 godine
- c) 4 – 7 godina

Prebolio/la sam koronu

- a) Da
- b) Ne

Kakvo je vaše iskustvo zajedništva tijekom pandemije koronavirusa? (otvoreni odgovor)

Mislite li da je pandemija koronavirusa utjecala na socijalne interakcije, i ako da, na koji način? (otvoreni odgovor)

Sažetak:

Učinci pandemije koronavirusa na društveni život studenata neminovni su. Mjere zabrane okupljanja, ograničenje broja ljudi u menzi kao i zabrane održavanja događaja unutar studentskog doma unijele su promjene u dotadašnje interakcijske ritualne lance. U tom smislu glavni cilj ovog rada bio je ispitati i analizirati kako je smanjenje socijalnih interakcija tijekom pandemije koronavirusa utjecalo na osjećaj zajedništva kod studenata odabranih studentskih domova u Zagrebu te ispitati razlike u percepciji učinkovitosti mjera zatvaranja ugostiteljskih objekata i ograničavanja okupljanja s obzirom na spol ispitanika. U prikupljanju podataka korištena je metoda anketiranja. U anketi su sudjelovali studenti iz četiriju odabranih studentskih domova u Zagrebu. Iskazi sudionika istraživanja ukazuju na to da je osjećaj zajedništva i solidarnosti bio pojačan u kriznim situacijama, iako su zbog uvedenih epidemioloških mjera bile smanjene socijalne interakcije u odnosu na uobičajenu situaciju. Statističkom analizom podataka nije pronađen utjecaj smanjenih socijalnih interakcija na osjećaj zajedništva. Mjere uvedene u studentske domove studenti su uglavnom percipirali kao neučinkovite. Suprotno prethodnim istraživanjima, nije pronađena razlika u percepciji s obzirom na spol ispitanika.

Summary

Effects on coronavirus on society are inevitable. Coronavirus measures like forbidding public gatherings, restrictions on numbers of students in student canteen so as restriction of hosting public events inside University campuses have brought numerous changes in usual interactional ritual chains. The main goal of this graduation thesis is to inquire and analyse on which way does the reduction of social interactions during coronavirus had effect on sense of community among students of certain University campuses in Zagreb, so as inquire the differences in perception of efficiency measures, such as closing the service industry businesses and restrictions of gathering considering the sex of interviewee. Method of surveying is used during the research. Interviewees were students from four chosen University campuses in Zagreb. Statements of interviewees are showing that the sense of community and solidarity were expressed during predicament times, in spite of reduced social interactions during epidemiological measures. Results of statistical analysis doesn't show that reduced social interaction has any effect on the sense of community. Measures brought into University campuses were

seen as inefficient, and contrary to the previous research there aren't any differences in perception considering sex of the interviewees.